

מצות עשה שלא הזמן גרמא		מצות עשה שהזמן גרמא	
נשים פטורות	נשים חייבות	נשים חייבות	נשים פטורות
<p>תלמוד תורה (בניכם ולא בנותיכם) דברים פרק יא (יט) ולמדתם אתם את בניכם לדבר בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך: יב</p>	<p>מורא (תיראו הרי כאן ב') ויקרא פרק יט (ג) איש אמו ואביו תיראו ואת שבתתי תשמרו אגף יקנו אלהים: וצריכי אשה אין סיפק בידה לעשות</p>	<p>שמחה דברים פרק טז (יא) ושמחת לפניו יקנו אלהיך אתה ובנותך ועבדך ואמתך והלוי אשר בשעריך והגר והיתום והאלמנה אשר בקרבך במקום אשר יבחר יקנו אלהיך לששן שמו שם: אבל לאביי החיוב על הבעל לשמחה³ ולא על האשה עצמה</p>	<p>תפילין (הוקש לת"ת) דברים פרק ו (ז) וישננתם לבניך ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך: (ח) וקשרתם לאות על ירך והיזו לטטפת בין עיניך: דברים פרק יא (יט) ולמדתם אתם את בניכם לדבר בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך: (כ) וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך: וצריכי כי הו"א להקיש תפילין למזוזה דברים פרק ו (ח) וקשרתם לאות על ירך והיזו לטטפת בין עיניך: (ט) וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך:</p>
<p>פריה ורביה (וכבשוה) בראשית פרק א (כח) ויברך אתם אלהים ויאמר להם אלהים פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשה ורדו בדגת הים ובעוף השמים ובכל חיה הרמשת על הארץ:</p>	<p>מזוזה (נשי בעי חיי) דברים פרק יא (כ) וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך: (כא) למען ירבו וימכם וימי בניכם על האדמה אשר נשבע יקנו לאבותיכם לתת להם כימי השמים על הארץ: וצריכי הו"א נילף מת"ת לפטור דברים פרק יא (יט) ולמדתם אתם את בניכם לדבר בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך: (כ) וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך:</p>	<p>הקהל דברים פרק לא (יב) הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגרך אשר בשעריך למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את יקנו אלהיכם ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת: לא צריכי כי נלמד מק"ו ומה טפלים חייבים נשים לא כל שכן⁴</p>	<p>סוכה (אזרח) ויקרא פרק כג (מב) בספת תשבשו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בספת: וצריכי כי הו"א לאביי תשובו כעין תדורו וההו"א לרבא נילף ט"ו ט"ו ממצה¹ ויקרא פרק כג (ו) ובחמשה עשר יום לחדש החדש חג המצות ליקנו שבעת ימים מצות תאכלו: (לד) דבר אל בני ישראל לאמר בחמשה עשר יום לחדש השביעי החדש חג הסוכות שבעת ימים ליקנו:</p>
<p>פדיון הבן (תיפדה תפדה) שמות פרק יג (יג) וכל פטר חמר תפדה בשה ואם לא תפדה ועפרתו וכל בכור אדם בכניר תפדה:</p>	<p>פריה ורביה (לר' יוחנן בן ברוקה) בראשית פרק א (כח) ויברך אתם אלהים ויאמר להם אלהים פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשה ורדו בדגת הים ובעוף השמים ובכל חיה הרמשת על הארץ: וצריכי הו"א וכבשוה כשיטת רבנן</p>	<p>מצה (הוקש לחמץ) דברים פרק טז (ג) לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עני כי בחפזו יצאת מארץ מצרים למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך: וצריכי הו"א נילף ט"ו ט"ו מסוכה ויקרא פרק כג (ו) ובחמשה עשר יום לחדש החדש חג המצות ליקנו שבעת ימים מצות תאכלו: (לד) דבר אל בני ישראל לאמר בחמשה עשר יום לחדש השביעי החדש חג הסוכות שבעת ימים ליקנו:</p>	<p>ראיה (זכורך) שמות פרק כג (יז) שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך אל פני האדון יקנו: וצריכי כי הו"א לנילף ראיה ראיה מהקהל דברים פרק לא (יא) בבוא כל ישראל לראות את פני יקנו אלהיך במקום אשר יבחר תקרא את התורה הזאת נגד כל ישראל באזניהם:</p>
<p>תפילין (לר"מ) ע"פ רש"י שפטורות⁶</p>	<p>תפילין (לר"מ) ע"פ תוס' שחייבות⁵</p>		

1. עיין תוד"ה סד"א (לד): ...וא"ת למאי איצטריך במצה דכל שישנו בבל תאכל ולומר דנשים חייבות במצה בלאו הכי נמי ידעינן שנשים חייבות במצה דאי פטורות למה לי האזרח להוציא את הנשים דגבי סוכה... וי"ל דע"כ איצטריך לטעמא דכל שישנו דאי לא דחזינן מיניה דנשים חייבות במצה ה"א האזרח אתא לרבוויי נשים...
2. וי"א דברים יד (כו) ונתתה ה'סוף בכל אשר תאווה נפשך בבקר ובצאן וביו ובשכר ובכל אשר תשא לה נפשך ואכלת שם לפני יקנו אלהיך ושמחת אתה ובינתך:
3. עיין רש"י ד"ה ובשרויה אצלו (לד): ...לשמחה משלו במאכל ומשתה וכלי פשתן ובתוס' שם... ומפרש ר"ת אשה בעלה משמחה בשלמי שמחה שלו
4. עיין תוד"ה ואנא אמינא (לד): ...י"ל דאי לא כתיב נשים במצה הוה אמינא דמקל וחומר לא אתו נשים לחיובא דטפלים מעלו מנשים לפי שבאים לכלל חיוב אבל נשים אין סופן לבא לידי חיוב לא אבל השתא שמצינו דנשים חייבות במצה וטפלים פטורים מעתה נוכל לדון מק"ו בהקהל
5. עיין הערה 1 למטה
6. עיין הערה 8 למטה

<u>מצות עשה שלא הזמן גרמא</u>		<u>מצות עשה שהזמן גרמא</u>		
נשים פטורות	נשים חייבות	נשים חייבות	נשים פטורות	
ב' כתובין הבאים כאחד אין מלמדין	תלמוד תורה ופריה ורביה	ב' כתובין הבאים כאחד אין מלמדין	מצה הקהל	מה מצינו מתפילין
ב' כתובין הבאים כאחד אין מלמדין	תלמוד תורה פדיון הבן	ב' כתובין הבאים כאחד אין מלמדין	מצה הקהל	מה מצינו מתפילין
ב' כתובין הבאים כאחד אין מלמדין	תלמוד תורה ופריה ורביה ⁷	ב' כתובין הבאים כאחד אין מלמדין	מצה הקהל	מה מצינו מראיה ²
	מדפטורות במצות עשה שהזמן גרמא חייבות במצות עשה שלא הזמן גרמא ⁶			הוקשה כל התורה כולה לתפילין
ב' כתובין הבאים כאחד אין מלמדין	תלמוד תורה פדיון הבן ופריה ורביה ⁸	ג' כתובין הבאים כאחד אין מלמדין	מצה שמחה ³ הקהל	מה מצינו מתפילין

- עין רש"י ד"ה מא"ל (לה.) א"כ איפכא איכא למילף דשלא הזמן גרמא נשים פטורות. ומדברי רש"י נראה שלמרות שזה מצות עשה שלא הזמן גרמא נשים עדיין פטורות. אבל עיין שם במהרש"א ד"ה בפרש"י... הא בהדיא אמרינן בעירובין למ"ד דתפילין מ"ע שלא הזמן גרמא נשים חייבות גם בתוספות שלפנינו יש להוכיח כן במה שנדחקו לקמן בג' כתובים במצות עשה שלא הזמן גרמא דלא כריב"ב הא ניחא אפילו לריב"ב אי הוי נשים פטורות מתפילין למ"ד דתפילין מצות עשה שלא הזמן גרמא ודו"ק;
- על פי רש"י ד"ה ומשני (לה.) אבל תוד"ה אלא (שם) נראה שחולקין על רש"י ומסבירים שלא לומדין מתפילין במה מצינו כי היינו טעמא דמ"ע שהזמן גרמא נשים פטורות דדוקא במצה והקהל כתב רחמנא לומר דחייבות אבל כל מ"ע שהזמן גרמא בעלמא נשים פטורות דכיון דאין מלמדין הוו כמו מיעוטא דוקא הני חייבות אבל אחריני לא.
- עין תוד"ה משום דהוי (לה.) וא"ת ולאביי דאמר לעיל (דף לד:) אשה בעלה משמחה א"כ ליכא אלא ב'... וי"ל דמוקי קידוש היום בהדי מצה והקהל והוו ג' כתובים ואין מלמדין נשים חייבות בקידוש היום מן התורה דכתיב (שמות כ) זכור את יום השבת זכרהו על היין וכל שישנו בשמירה ישנו בזכירה והני נשי הואיל ואיתנהו בשמירה איתנהו נמי בזכירה. אבל צ"ע כי בגמ' ברכות אביי ס"ל דנשים חייבות בקידוש היום מדרבנן.
- עין תוד"ה נשים (לד:) תוד"ה נשים (לד:) ותוד"ה ולרבי (לה.) וא"ת אמאי לא קאמר דילפינן ממזוזה ויש לומר דהוה מצי למימר דילף ממזוזה וחד מינייהו נקט... וא"ת אמאי לא קאמר לרבנן ליהו מורא ומזוזה ב' כתובים... וי"ל דצריכי תרויהו דאי כתב מורא ולא כתב מזוזה הוה אמינא דבמזוזה יהיו פטורים דילפינן מת"ת ואי כתב מזוזה ולא כתב מורא הוה אמינא דבמזוזה יהיו פטורים (דף לה.) דאין סיפק בידה לעשות.
- עין תוד"ה אלא... וא"ת תינח זמן גרמא אבל שלא הזמן גרמא מנא ליה דחייבות וי"ל כיון דת"ת ופדיון הבן הוו שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין הוו כמו מיעוטא דוקא הני פטורות אבל שלא הזמן גרמא בעלמא נשים חייבות.
- עין רש"י ד"ה ומדמצות עשה (לה.) מדאיצטריך למיכתב היקישא למיפטרניהו מזמן גרמא מכלל דבשאר מצות חייבות... ועיין תוד"ה מכלל שם... לכך פירש ר"י מכלל דמ"ע שלא הזמן גרמא נשים חייבות דאי פטורות הוה ליה למיכתב היקישא דתורת ה' בפ"ך על ת"ת או על פדיון הבן להיקישה אליו ולומר כי היכי דנשים פטורות מתלמוד או מפדיון דהיינו מ"ע שלא הזמן גרמא ה"נ פטורות מכל מ"ע שלא הזמן גרמא כמו דמקיש לפטור דהזמן גרמא לתפילין אלא ש"מ מדכתב האי היקישא לתפילין דהוי הזמן גרמא מכלל דשאר מצות עשה שלא הזמן גרמא חייבות. ועיין חידושי הרמב"ן (לד:) הא דאקשינן ותו מצות עשה שלא הזמן גרמא נשים חייבות מנ"ל, משום דליכא למימר מדמצות עשה שהזמן גרמא פטורות מכלל שאין הזמן גרמא חייבות אלא היכא דאיכא היקשא כדלקמן, אבל השתא דגמרינן במה מצינו ליכא למיגמר אלא לחדא ולא דייקין מיני' מדהא [וכו'], ובמסקנא דלקמן לר' יהודה ה"ג בנוסחא ריחא משום דהוה מצה ושמחה והקהל, ותלמוד תורה ופריה ורביה ופדיון הבן, שלשה כתובים הבאים כאחד.
- או פדיון הבן
- עין תוד"ה משום דהוי (לה.) וא"ת תרצת ההיא דמ"ע שהזמן גרמא דפטורות דליכא למילף ממצה והקהל דאיכא שמחה בהדיהו הוו שלשה כתובים הבאים כאחד כדפרישית אלא דמ"ע שלא הזמן גרמא מנ"ל דחייבות אימא דפטורות מתלמוד תורה ופדיון הבן וי"ל דלית ליה דר' יוחנן בן ברוקא והוה להו ג' כתובים הבאים כאחד ת"ת ופדיון הבן ופריה ורביה... עיין במהרש"א שם ד"ה בפרש"י. ונראה שעל פי שיטת רש"י שלמרות שתפילין מצות עשה שלא הזמן גרמא נשים עדיין פטורות יכולים לומר שג' הכתובים הם ת"ת, פדיון הבן ותפילין.